

# Krása a ošklivost v architektuře

Rozhovor s profesorem Jamesem Stevensem Curlem proběhl 15. května letošního roku v Oslu, kde jsme se sešli při příležitosti konference „Krása a ošklivost v architektuře“.

Vážený pane profesore, děkuji vám, že jste přijal nabídku rozhovoru pro český časopis *Stavba*. S odstupem času si můžeme znovu popovídat o vaší knize *Tvorba Dystopie a o kontextu*. Mohl byste prosím vyprávět příběh, jak vaše kniha vznikala a co vás přimělo ji napsat?

Je také velmi příjemné vás opět vidět. Je skvělé být zde u příležitosti této konference a děkuji vám za uskutečnění tohoto rozhovoru, na který se těším. Co se týče počátků a inspirace mé knihy *Tvorba Dystopie*, byly spojeny s psaním *Oxfordského slovníku architektury*. Když jsem na té knize pracoval s kolegyní Susan Wilsonovou a připravoval ji pro Oxford University Press, řekla mi: Víte, ve všech životopisech architektů 20. století a také v různých hnutích spojených s modernismem se poukazuje na různé problémy těchto lidí a hnutí. Naznačila tím, že tam někde by mohla být další kniha. Přemýšlel jsem o tom a navrhl to zadávajícímu editorovi nakladatelství Oxford University Press. Považoval to za velmi dobrý nápad, a tak jsem se toho ujal a v roce 2014 začal knihu psát. Vyšla v roce 2018 a myslím, že to opravdu pomohlo ucelit všechny mé myšlenky o tom, co bylo špatné. *Tvorba Dystopie* byl ve skutečnosti nápad Susan Wilsonové.

**Jak jste spokojen s českým vydáním knihy, které máme před sebou?**

Jsem velmi vděčný svým českým kolegům za jejich laskavou práci a za to, že to dali dohromady. Je to opravdu docela věrný překlad, ačkoli je zřejmé, že nejsem příliš obeznámen s češtinou, a tak se nemohu vyjádřit ke kvalitě prózy!

**Jaký byl váš nejpřekvapivější ohlas po vydání knihy?**

Pravdou je, že mě to vůbec nepřekvapilo, protože modernisté a jejich kritici neodpověděli na žádnou z mých otázek. Jednoduše mě uráželi. Bylo to urážení *ad hominem*,

čistě a jednoduše, bez snahy vyvrátit nějaké mé argumenty nebo něco podobného, bylo to jen urážení. Tak tohle dělají totalitáři: nezapojují se do řádné argumentace. Prostě se drží svého zakořeněného postoje bez ohledu na to, jak neudržitelný je. A to se, obávám se, stalo. Ale samozřejmě byli i jiní, vnímavější, kteří viděli význam té knihy, viděli, že vyvolá diskusi, a mnozí další chválili to, co označovali za mou odvahu zaútočit na to, co bylo v podstatě stanoviskem establishmentu, skutečně establishmentu, který podle mého názoru nemá právo na to, aby tam byl.

**Můžete prosím vysvětlit název vaší knihy *Tvorba Dystopie*?**

Knihy má také podtitul *Podivný vzestup a přežívání architektonického barbarství*. Chci tím říci, že architekti (až na čestné výjimky) se rozhodli zničit životní prostředí. Jinými slovy, vytvářejí dystopii. A připadá mi velmi zvláštní, velmi podivné, velmi zlověstné, že tento kult ošklivosti získává stále více a více stoupenců, že je nyní považován za normální, že přežil veškerou kritiku, přesto to pokračuje a je to stále horší a horší a stále dražší, a přesto budovy vydrží jen velmi krátkou dobu a pak se musí zbourat. Budovy, které nefungují, do kterých zatéká a ve kterých nikdo nechce bydlet, jsou nám ostatním vnucovány dogmatickými architekty, kteří uvažují v abstrakcích a vůbec jim nezáleží na lidstvu. A domnívám se, že vysvětlení je opět velmi zvláštní, protože si myslím, že to, co to je, je vlastně jakýmsi kvazináboženským fundamentalistickým kultem, který nesnese žádnou opozici, který je sebereferenční. Jinými slovy, architekti se kritizují a plácají se po zádech, udělují ceny těm nejobskurnějším projektům, říkají si „starchitect“ – „hvězdný architekt“, drbou se vzájemně na zádech, když se ty věci nikomu nelíbí. Jsou tam například vysokoúrovňové chodníky, které využívají zloději, vandalové a zločinci, a všude jsou vždy odpady.

**Kterí lidé by si tuto knihu měli určitě přečíst?**

Myslím, že jedním z problémů jsou školy architektury, které nejsou vzdělávacími zařízeními, jsou indoktrinačními centry. Lidé jsou indoktrinováni. Pokud se neřídí poslední módní linií schválenou modernisty, nejsou způsobilí. Ve skutečnosti se tedy vůbec nejedná o vzdělávací zařízení. Myslím, že tuto knihu by si měl přečíst opravdu každý, kdo se podílí na rozhodování o zastavěném prostředí: politici, urbanisté, architekti. Potíž je ovšem v tom, že všichni mají tak vymyté mozky, že věří v opak toho, na co v knize poukazuji: drží se toho, že to, co bych prohlásil za destruktivní, je vlastně jakousi povinnou dokonalostí, kterou je třeba následovat. A to zjevně není. Ale bude to pokračovat jako předtím, dokud úplně nezměníme architektonické vzdělávání. A to znamená, že si opravdu myslím, že musíme ustavit alternativní vzdělávací instituce a získat politickou podporu, aby to uznaly. Modernisté nedokážou používat materiály. Nedokážou přemýšlet, jak například skládat cihly dohromady, aby vytvořily vzor.

**Jaká úskalí se objevila při sepisování této knihy? Potýkal jste se s nějakými těžkostmi?**

Tedy měl jsem nějaké potíže. Naneštěstí editor z Oxford University Press, se kterým jsem si velmi dobře rozuměl, prodělal těžkou mrtvici, a přestože to byl mladý muž, stal se značně nemohoucím. Někteří lidé, se kterými jsem musel jednat v závěrečných fázích psaní knihy a odevzdávání obrázků a textu do Oxfordu, se nechovali ke mně ani ke knize přátelsky. Ve skutečnosti na delší dobu uvázla v systému, než byla konečně vydána. Naštěstí se můj původní redaktor po velmi dlouhé době vrátil, a i když byl fyzicky dost postižený, psychicky byl v pořádku. A nakonec věc vyřešil a kniha byla vydána. Podle mě vydaná kniha dopadla velice dobře.

**Jakým výzvám bude čelit příští generace architektů, pokud začnou spolupracovat a vzdělávat se z vaší knihy?**